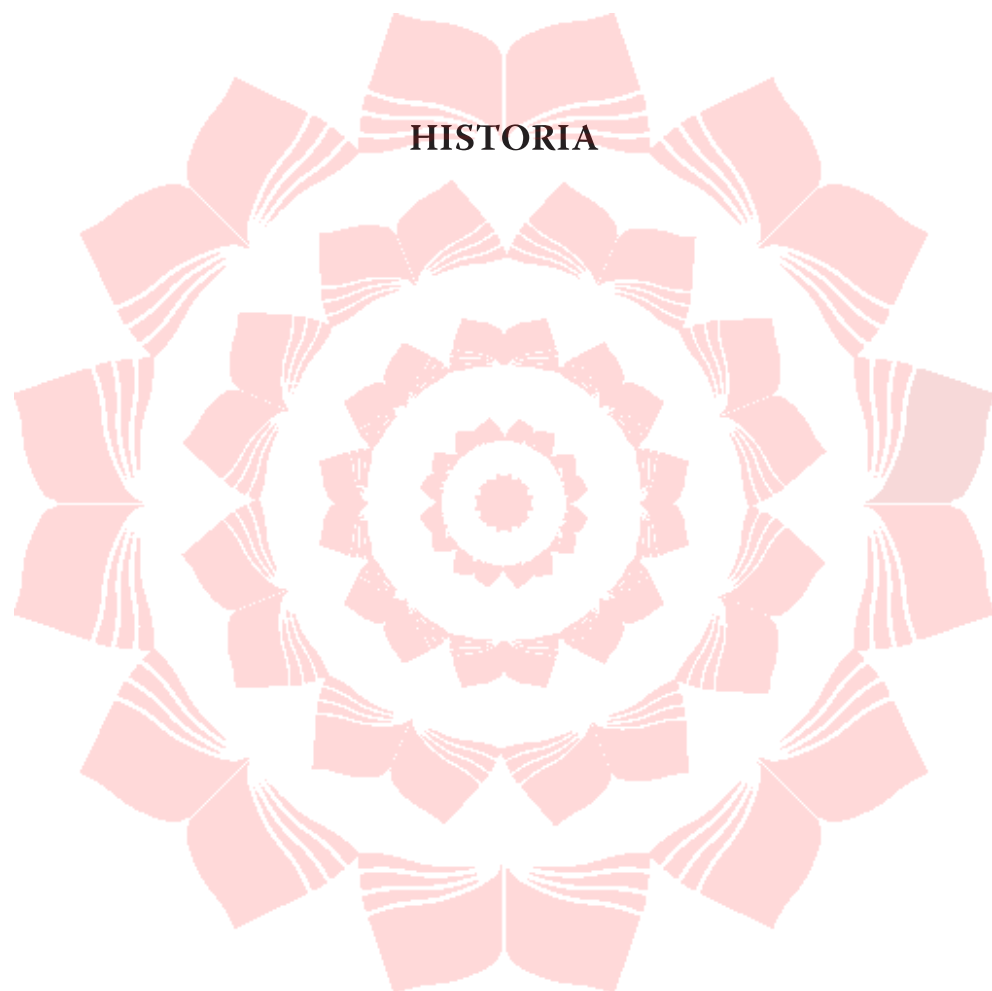

Colecția **Historia** este coordonată de
Raluca Lazarovici Vereș

ION RAȚIU (6 iunie 1917-17 ianuarie 2000) s-a născut la Turda, județul Cluj, aflat la acea vreme în Imperiul Austro-Ungar. A plecat la Londra în 1940, unde a rămas până în 1990, când s-a întors în România și a candidat la președinție. A studiat la Cambridge și a devenit un prosper om de afaceri, ceea ce i-a oferit independența financiară de care avea nevoie pentru a-și putea desfășura activitatea intensă în cadrul exilului românesc. A depus eforturi intense, din păcate zadarnice, pentru unificarea exilului, iar în anul 1984 a înființat Uniunea Mondială a Românilor Liberi. A fost urmărit în permanență de Securitate care a infiltrat agenți în cercul apropiat de prieteni, ceea ce a împiedicat în mod constant concretizarea strădaniilor sale. După 1990, a ajutat la refacerea Partidului Național Țărănesc, alături de Corneliu Coposu. A fost deputat în Parlamentul României și vicepreședinte al Camerei Deputaților.

I O N R A Ţ I U

ROMÂNIA DE ASTĂZI

LOCUL EI ÎN RELAȚIILE MONDIALE

Traducere și note de
Otniel-Laurean Vereș

Prefață de
Stejărel Olaru

Ratio et Revelatio
2026

Colecția *Historia* este coordonată de Raluca Lazarovici Vereș

Redactor: Raluca Lazarovici Vereș

DTP: Narcis Cărciu

Copertă: Gabi Giulușan

Tipărit la Print Expert, România

Ion Rațiu

Contemporary Romania. Her Place in World Affairs,
Foreign Affairs Publishing Co. Ltd., 1975.

Copyright © Ratio et Revelatio, 2026

Imagine coperta I:

Vizita în România a președintelui Statelor Unite ale Americii,
Richard Nixon – primirea la aeroportul Otopeni.
(2-3 august 1969). Sursa: Fototeca online a comunismului
românesc. Cota 46/1969

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RAȚIU, ION

România de astăzi : locul ei în relațiile mondiale / Ion Rațiu;
trad. din engleză de Otniel-Laurean Vereș; pref. de Stejărel
Olaru. – Oradea : Ratio et Revelatio, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-630-6657-51-3

I. Vereș, Otniel (trad.)

II. Olaru, Stejărel (pref.)

94

Editura Ratio et Revelatio

Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183

e-mail: office@ratioetrevelatio.com

www.ratioetrevelatio.com

CUPRINS

Cartea și Securitatea, de <i>Stejărel Olaru</i>	7
Notă asupra ediției.....	27
Cuvînt-înainte de <i>Lord Chalfont</i>	29
Prefață.....	33
Introducere.....	37

Partea I: Comunismul la putere

1. Contextul.....	41
2. Comuniștii.....	45
3. Misiunea.....	50
4. Crearea partidului.....	55
5. Începutul industrializării.....	59
6. „Lumina vine de la Răsărit”.....	63

Partea II: Comunismul românesc devine naționalist?

1. Etapa intensificării industrializării.....	67
2. Confruntarea <i>COMECON</i>	70
3. Conflictul.....	74
4. Oportunitate și abilitate.....	78
5. O conducere hotărîtă.....	84
6. Activitate internațională intensă.....	93
7. Provinciile pierdute și incidentul Valev.....	97
8. Naționalism și reconciliere.....	102
9. Ruptura.....	106

Partea III: Ceaușescu la putere

1. Prima etapă a industrializării din timpul lui Ceaușescu	115
2. Apelul la naționalism	117
3. Imaginea țării în străinătate	121
4. Crearea unei baze a puterii	128
5. Înapoi la comunismul dogmatic	131
6. Cultul personalității	142
7. Comunismul ca moștenitor al istoriei României	146
8. Reunirea tuturor românilor	150
9. A doua etapă a industrializării	164
10. Relația cu țările în curs de dezvoltare	176
11. Rolul României în comunismul internațional	181
12. Lozinci și spionaj	188

Partea IV: Concluzii

1. Un stat vasal	193
2. Ceaușescu, dictatorul absolut	201
3. Comuniștii din vîrf: oligarhia „ștabilor”	208
4. Tehnocrați și scriitori ca instrumente ale statului	216
5. Cei conduși	221
6. Etosul românesc	229
Concluzii personale	235
<i>Bibliografie</i>	243

CARTEA ȘI SECURITATEA¹

Ion Rațiu a plecat din România în primăvara anului 1940, pe cînd avea 22 de ani. Fusese numit cancelar diurnist la Legația României din Londra. A părăsit atunci țara pentru o perioadă de timp relativ scurtă, credea el. În realitate, călătoria lui Ion Rațiu a fost începutul unui exil îndelungat, care a durat 50 de ani, căci nu s-a reîntors în România decît după prăbușirea regimului comunist, pe 24 ianuarie 1990.

Vreme de cinci decenii, cît a trăit la Londra, sufletul i-a fost măcinat de dorul de familie, de prieteni, de țară. În tot acest timp, suferința exilului l-a determinat să fie activ, să se dovedească vrednic de moștenirea familiei sale celebre și credincios convingerilor sale democratice, să contribuie prin orice mijloace, oricît de neînsemnate ar fi putut părea, la eliberarea țării de dictatura comunistă.

Bunăoară, pentru politicianul țărănist din exil, scrisul nu a fost o luptă împotriva singurătății, ci propria sa sabie, pe care a mînuit-o adesea fiind convins că ideile pe care le așterne pe hîrtie ar putea avea un impact printre politicienii britanici care în anii 1970 priveau cu simpatie regimul comunist de la București, dar mai ales pe tînărul lider Nicolae Ceaușescu. Rațiu a scris neîncetat articole, studii și cărți și a susținut financiar apariția unor ziare, așa cum i-a îndemnat și pe alți români să scrie și i-a ajutat să publice. Iar printre cărțile sale se numără și

¹ Textul este o versiune revizuită și completată a studiului a „Un Don Quijote în variantă românească” de Stejărel Olaru, publicat în Ion Rațiu, *Jurnal, Volumul 5, Strădanii zadarnice pentru unitatea exilului (1974-1978)*, Editura Corint, București, 2022, pp. 11-38.

*România contemporană*², apărută în 1975, cu o prefață semnată de lordul Chalfont.³

Însă cartea aceasta are propria sa istorie, căci destule peri-peții s-au întâmplat pînă a văzut lumina tiparului. Să spunem mai întâi că Rațiu, în anii 1970, se număra printre cei mai monitorizați români aflați în exil de Securitate, poliția secretă a regimului comunist de la București. Probabil că nu a realizat vreodată intensitatea acestei monitorizări, nici aberantele învinuiri sau acuzații ce i-au fost aduse de ofițerii de securitate și doar cercetarea arhivelor comunismului ne-a arătat cît de complexă și absurdă a fost urmărirea sa informativă, care nu s-a oprit, credem noi, odată cu prăbușirea regimului comunist. În anii 1970, Securitatea considera că Ion Rațiu, care primise numele conspirativ *Tony*, trebuie „să fie lucrat activ pe bază

² *Contemporary Romania: Her Place in World Affairs* de Ion Rațiu a fost publicată pentru prima dată în 1975, de către Foreign Affairs Publishing Co., Ltd., editură cu sediul la Richmond, Anglia. Tot în 1975 au mai apărut versiunile în limba franceză (*La Roumanie d'aujourd'hui*) și în limba poloneză (*Rumunia współczesna i jej rola w dzisiejszym świecie*). În România a fost publicată la scurt timp după căderea regimului comunist cu titlul *România de astăzi*, Editura Expres (f. a., f. l.), traducerea fiind însă una defectuoasă.

³ Alun Arthur Gwynne Jones, Baron Chalfont (1919-2020). A fost ofițer al armatei britanice, politician și istoric. S-a născut în Llantarnam, Monmouthshire, și a devenit ofițer în regimentul South Wales Borderers în 1940. A servit în India și Burma în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, după care a intrat în serviciul de informații militare în Orientul Mijlociu, Germania și Franța. Între 1961-1964 a fost corespondent al ziarului *The Times*, după care a fost numit Ministru de Stat la Foreign and Commonwealth Office, funcție pe care a deținut-o între 1964-1970. Tot atunci a fost ridicat la rangul de *pair* al regatului, primind titlul de Baron Chalfont de Llantarnam, la 11 noiembrie 1964. A fost implicat în mai multe dosare diplomatice sensibile, printre care negocierile pentru aderarea Marii Britanii la Comunitatea Economică Europeană și chestiunea suveranității Insulelor Falkland. Mai târziu, în 1985, a înființat Institutul pentru Studiul Terorismului. A scris cărți de istorie militară, inclusiv o biografie a feldmareșalului Montgomery. Conexiunea sa cu Ion Rațiu nu este întâmplătoare. Amîndoi activau în cercurile politice și diplomatice britanice și împărtășeau o perspectivă anticomunistă fermă.

de plan de acțiune”⁴, ceea ce însemna că politicianul nu era doar monitorizat de o întreagă rețea de informatori, ci erau construite la București diferite scenarii de acțiune astfel încât activitatea lui Rațiu să fie combătută, iar el defăimat sau atras spre colaborare.

Astfel, una dintre cele mai interesante și stăruitoare operațiuni ale Securității, desfășurate prin intermediul Direcției de Informații Externe (DIE), a vizat tocmai volumul *România contemporană*. Ea s-a desfășurat începând cu anul 1974, când s-a aflat la București că Ion Rațiu a terminat de scris o nouă carte, considerată ca fiind denigratoare la adresa regimului comunist de la București, dar mai ales la adresa lui Nicolae Ceaușescu.

Cartea nu s-a născut ușor, pentru că Rațiu a avut nevoie de mai mult timp să o scrie. În anii 1990, revenit acasă, a povestit cum solicitarea inițială a fost din partea unei edituri americane: „Am scris textul, l-am predat, și ulterior mi s-a cerut să fac o mică modificare. Să țin seama de independența lui Ceaușescu. Or, întreaga argumentație și concluzia principală a cărții este că, în ciuda aparențelor, Ceaușescu nu era independent, că România nu este independentă. Americanii erau convinși că Ceaușescu slăbește piramida de putere a comunismului, cu Moscova la vîrf, și că poate să o destrame. [...] Am refuzat modificările propuse de editura americană și imediat am găsit o altă editură britanică dispusă să o tipărească. Am dat-o la tradus imediat în limba franceză, iar ediția aceasta a apărut mai repede decît cea engleză. Apoi, a mai apărut o traducere în poloneză care s-a vîndut imediat. Toate edițiile au apărut în 1975. Am scris cartea în 1974.”⁵

⁴ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond Serviciul de Informații Externe (SIE), dosar 771, vol. 5, f. 436.

⁵ Rodica Bogdan, Mara Ștefan, *Ion Rațiu. Întoarcerea din exil*, Editura Festina, București, 1993, p. 61.

După ce a fost publicat, volumul a ajuns la București prin intermediul jurnalistului BBC Liviu Cristea, vremelnic informator DIE. Acesta, într-una din călătoriile sale din anul 1975 în România, i-a adus-o locotenent colonelului Vergiliu Ionescu, care a raportat superiorilor că „în vara acestui an, la Londra, a fost editată și difuzată pe piață o carte intitulată *Contemporary Romania* scrisă de Ion Rațiu, lider al emigrației reacționare române din Anglia. Cartea are conținut dușmănos la adresa orînduirii noastre sociale și de stat. Propun ca această carte predată de *Lovin* [numele conspirativ al lui Liviu Cristea] să fie trimisă la UM 0920⁶ pentru documentare”⁷.

Însă ofițerii de securitate de la UM 0920, respectiv DIE, știau deja despre ce carte era vorba pentru că, în urmă cu un an, încercaseră să împiedice publicarea ei, operațiune eșuată însă. Rațiu, bineînțeles, nu a aflat niciodată faptul că Securitatea obținuse manuscrisul – la care încă mai lucra – încă din vara anului 1974 prin intermediul a doi dintre prietenii săi apropiați, care erau și informatori DIE, respectiv Silviu Crăciunaș⁸ și Gicu Pop⁹, și că Securitatea a făcut considerabile eforturi pentru a

⁶ Indicativul Direcției de Informații Externe a Securității între 1967-1978.

⁷ ACNSAS, fond SIE, dosar 772, f. 648 verso.

⁸ Silviu Crăciunaș (1914-1998), scriitor, membru marcant al exilului românesc. A părăsit definitiv România în 1957, afirmînd că a evadat din spitalul Burdujeni al penitenciarului Suceava. În realitate, Crăciunaș a fost agent al Securității, iar plecarea din țară a fost organizată de serviciul secret comunist, cu scopul infiltrării sale în conducerea organizațiilor emigrației românești ostile României și, mai ales, al pătrunderii sale în rețeaua de agenți a serviciilor secrete din Occident. Crăciunaș nu a mai revenit în România, dar, pînă în 1974, cînd a fost abandonat de Securitate, a trimis periodic rapoarte unde a descris pe larg activitatea lui Ion Rațiu. Detalii despre biografia și activitatea sa vezi în Stejărel Olaru, *Agentul nostru Victor*, Editura Polirom, Iași, 2018.

⁹ Gheorghe (George/Gicu) Pop (1927-?), om de afaceri. A fugit din România și sa stabilit la Londra în 1948. Începînd din 1956, a intrat în atenția Securității, care la recrutat informator în problema emigrației din Londra. Totodată, a fost suspectat că este și agent britanic. A devenit un influent om de afaceri,

opri apariția cărții. Întreaga întâmplare, scoasă la lumină astăzi cu ajutorul documentelor secrete, s-a desfășurat în felul următor.

Primul care a trimis manuscrisul lui Rațiu la București trebuie să fi fost Crăciunaș, care, în iunie 1974, l-a primit chiar de la autor, Rațiu rugându-l să-l ajute să identifice editura potrivită. A notat acest amănunt în jurnal, pe 22 iunie, când deja Crăciunaș i-a adus „răspunsuri la scrisorile pe care le-a expediat Silviu pentru a recomanda manuscrisul meu *Contemporary Romania*”. Crăciunaș, alias agentul DIE Victor, a fotocopiat cele 326 de pagini ale lucrării și le-a trimis la București pe 4 iulie, însoțite de un scurt raport: „Lucrarea are aproximativ 65 000 [de] cuvinte, va apare ca o broșură prezentând România de la originile ei pînă la zi. Lucrarea este documentată de la început pînă la sfîrșit, accentul punîndu-se într-o serie de cazuri pe afirmația lui I. Rațiu că faptele sau situațiile relatate în diverse pagini sau capitole le cunoaște direct, personal, de la oficiali înalți din Partidul Comunist din RSR, pe care nu-i numește ca să-i ocrotească de consecințe.” Crăciunaș a atras atenția că, în cartea sa, Rațiu îl prezintă pe Ceaușescu drept *an absolute dictator*, care se sprijină pe activitatea spionajului desfășurată de regimul comunist de la București în Europa și SUA, și combate activ teoria potrivit căreia România este „independentă” față de URSS, afirmînd că este „numai un paravan construit în acord cu URSS”. Cartea, mai spunea Crăciunaș, va apărea în octombrie 1974 la o editură obscură, pe cheltuiala Foreign Office.¹⁰

Pe 11 iulie 1974 DIE avea deja un plan de măsuri, construit în grabă, dar care urma să fie întregit în funcție de evoluția operațiunii. Se înțelege acest lucru dintr-o telegramă a

conectat la vîrful regimului comunist de la București. După 1990 a fost în anturajul a numeroși politicieni și oameni de afaceri de la București.

¹⁰ ACNSAS, fond SIE, dosar 26765, vol. 4, f. 249, 327-328.

Centralei DIE în care s-a menționat că s-au luat măsuri pentru a-l determina pe autor să renunțe la proiectul său, urmînd să fie comunicate rezidenței DIE de la Londra „indicații corespunzătoare”.¹¹

Iar primele măsuri au fost neinspirate, respectiv un protest al ambasadorului României în Anglia, Pretor Popa, care a fost adresat Foreign Office. Gestul diplomatului nu a fost privit cu ochi buni nici măcar în acea perioadă, cînd Nicolae Ceaușescu era supranumit *the Darling of the West*, iar regimul său politic beneficia de un real menajament din partea presei occidentale. Rațiu a aflat despre demersul lui Popa de la Lordul Chalfont și a notat informația în jurnal pe 23 iulie 1974: „Înainte de ședință îi mulțumesc pentru frumoasa introducere ce a scris pentru cartea mea. «Nu e nevoie. E o carte excelentă. Dar ai auzit ce s-a întîmplat?» mă întrebă. Geoffrey Stewart-Smith îmi spusese ceva, dar nu cunoșteam amănuntele. Chalfont mi-a explicat. Cum, cum nu, Pretor Popa a auzit de această carte și de prezentarea făcută de Chalfont. A protestat la Foreign Office spunînd că e un act de neprietenie. Secretarul de Stat permanent l-a invitat pe Chalfont să stea de vorbă. Evident, nu puteau să intervină în niciun fel. Anglia tot mai e țară liberă! Rezultatul însă a fost că lucrarea mea a fost discutată, în conferință de experți, la Foreign Office, [ambasadorul] Frank Roberts și generalul Gale erau și ei de față la această conversație.”¹²

Între timp, la București, ofițerii DIE citeau manuscrisul cu creionul în mînă și încercau să înțeleagă, pe de o parte, cine este în spatele acestei operațiuni și ce se urmărește a se obține odată realizată, iar, pe de altă parte, cît de dușmănos este materialul.

¹¹ ACNSAS, fond SIE, dosar 771, vol. 4, f. 210 verso.

¹² Ion Rațiu, *Jurnal, Volumul 5, Strădanii zadarnice pentru unitatea exilului (1974-1978)*, Editura Corint, București, 2022, p. 257.

În ceea ce privește prima nelămurire, DIE s-a lăsat ușor păcălită de mitomanul agent *Victor*, căci Silviu Crăciunaș, bunul prieten al lui Rațiu, inventa deseori informații care îl avantajau și le însăila în rapoartele sale. El este cel care a convins un întreg serviciu de spionaj, respectiv Direcția de Informații Externe a Securității, că Rațiu nu este decît o marionetă, că volumul ar fi fost scris în laboratoarele Foreign Office și MI6, indicînd chiar și numele așa-zișilor adevărați autori: David Floyd, Lajos Lederer și Leonard Schapiro. Sursa acestor informații, potrivit agentului, ar fi fost însuși Ion Rațiu.¹³

În ceea ce privește calitatea operei și ce fel de teorii erau dezvoltate de către autor, Crăciunaș avea totuși dreptate. Cartea era extrem de critică la adresa lui Nicolae Ceaușescu, una dintre teoriile lui Ion Rațiu fiind aceea că independența României în interiorul lagărului comunist era una de fațadă, realizată în secret și cu acordul Moscovei în cadrul unui plan geopolitic complex.

În aceste condiții, odată convinsă de amploarea unei operațiuni de compromitere pusă la cale de diplomația și spionajul englez, care l-ar fi folosit pe Ion Rațiu drept paravan, nu este de mirare seriozitatea cu care DIE a început să-și pregătească o întreagă serie de contra-reacții, realizînd un efort considerabil pentru a bloca publicarea acestei cărți.

Un raport mai amplu, din 26 iulie 1974, este mai mult decît elocvent în acest sens. Este vorba despre o adevărată recenzie a manuscrisului nepublicat încă, realizată de DIE, în care sînt prezentate succint ideile autorului, pe alocuri fiind introduse și comentariile critice ale Securității. Din aceste motive credem că documentul merită a fi prezentat cititorului în întregime:

¹³ ACNSAS, fond SIE, dosar 26765, vol. 4, f. 326-327.

NOTĂ

Privește: Conținutul cărții
„România contemporană și locul ei în relațiile mondiale”
de Ion Rațiu

Cartea „România contemporană și locul ei în relațiile mondiale” scrisă de fugarul Ion Rațiu și prevăzută să apară la Londra, în octombrie a.c., în limba engleză, sub titlul „Contemporary Romania – Her Place in World Affairs” conține patru părți și un capitol final cu aprecieri personale ale autorului. Părțile sînt intitulate: „Venirea la putere a comunismului în România”, „Comunismul român devine naționalist?”, „Ceașescu preia puterea” și „Concluzii”. Această din urmă parte conține următoarele capitole semnificative: „România, un stat vasal”, „Ceașescu – un dictator absolut”, „Partidul comunist – o oligarhie”, „Clasele asociate cu guvernării – tehnocrații și minuitorii mijloacelor de propagandă”.

Referindu-se la venirea la putere a regimului popular în țara noastră, autorul încearcă să demonstreze că „comunismul nu are rădăcini în România”, principalul argument constînd în acela că partidul nu ar fi avut decît 1.000 de membri în anii ilegalității. În ceea ce privește istoria poporului român, ea este redată pe scurt, conform datelor cunoscute.

Partidul Comunist Român este prezentat ca un partid compus în special din două fracțiuni: cea basarabeană și cea din „Vechiul Regat” pentru perioada dintre cele două războaie mondiale și „grupul moscovit” și cel din țară, pentru perioadă din timpul celui de-al doilea război mondial și în anii postbelici. În „grupul moscovit” sînt trecuți: Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu și Emil Bodnăraș. Despre tov. Emil Bodnăraș se arată că a fost introdus în țară, în timpul înaintării Armatei Sovietice în România, cu misiunea de a contacta conducătorii comuniști întemnițați, de a „reorganiza și vitaliza” partidul, a intra în legătură cu conducătorii „partidelor tradiționale” românești, precum

și cu șefii forțelor armate. „Puterea partidului comunist – scrie autorul – nu se baza pe popularitate, ci pe baionetele rusești, mult mai eficace”. Se fac referiri la înțelegerea dintre Churchill și Stalin privind împărțirea zonelor de influență în Balcani, evenimintele din 1945-1947 și înlăturarea de la putere a partidelor istorice și a monarhiei, relatate toate prin prisma cunoscutelor interpretări ale reacțiunii.

Autorul tratează problema societăților mixte româno-sovietice, prezența consilierilor și specialiștilor sovietici, „teroarea Securității”, desființarea bisericii greco-catolice, lipsa de libertate pentru unele culte etc.

Referirile la Gh. Gheorghiu-Dej sînt în general negative, iar autorul încearcă, în cîteva rînduri, să asocieze la activitatea și faptele acestuia numele tovarășului Nicolae Ceaușescu. Astfel, în legătură cu folosirea de condamnați la lucrările Canalului Dunărea-Marea Neagră, se afirmă: „Pentru Gheorghiu-Dej și pentru discipolul său fidel, Nicolae Ceaușescu, era o cutie de gunoi comodă, spre a se debarasa de cei nedoriți, de elementele sociale nerecuperabile și de origine «putredă»... se apreciază că peste 100 000 – după unii 200 000 – de persoane au pierit acolo între 1949 și 1953.” Mai departe se afirmă: „Gheorghiu-Dej, asistat de Nicolae Ceaușescu, s-a ocupat personal de instituționalizarea teroarei” (pag. 31-32), iar în legătură cu suprimarea lui Lucrețiu Pătrășcanu se sugerează că tovarășul Ceaușescu ar fi avut, de asemenea, un rol (pag. 157).

Autorul se referă, pe scurt, și la primirile în partid de foști legionari și funcționari ai regimurilor trecute. „Unul dintre aceștia – se spune în lucrare – a fost Eugen Cristescu, șeful poliției secrete a Mareșalului Antonescu. El a fost primit personal în partid de către Bodnăraș, dîndu-i-se numaidecît un serviciu. Era nevoie de talentul său.”

În legătură cu dezvoltarea economică a țării, autorul nu neagă succesele industrializării și progresul economic general, atacînd însă unele lipsuri și punîndu-le pe seama fie a „exploatării sovietice”, fie a incompetenței partidului. Se fac referiri la